

Privremeni operativni plan za potporu prehrani dojenčadi i male djece do dobi od 2 godine u izbjegličkim i migracijskim prolaznim središtima u Europi

V1.0 Izdano 1. listopada 2015.

A. Cilj preporuka

- U ovome se dijelu govori o boljitcima, rizicima, mogućnostima i izvorima za potporu odgovarajućoj prehrani dojenčadi i male djece do dobi od 2 godine u izbjeglištvu i tijekom prolaznih migracijskih situacija u Europi.
- U obzir se najviše uzimaju situacije u kojima je dojenje suboptimalno pa je stoga uporaba dojenačkih formula česta, a mogućnosti su kontakta i praćenja djece i njihovih skrbnika smanjene, uz vjerojatno smanjen broj osposobljenog osoblja za prehranu dojenčadi i male djece do 2 godine te uz smanjenu dostupnost vode, mogućnosti održavanja higijene i pridržavanja osnovnih sanitarnih principa.
- Ova preporuka proizlazi iz osnovne upute¹ i daje smjernice u onom dijelu u kojem su navedene upute nedovoljne u kontekstu rješavanja postojeće situacije. U ovoj uputi navodi se minimalna potrebna razina procjene i potpore. Detaljnije i programske upute poput vodiča mogu se naći na adresi www.en-net.org, gdje moguća aktualizacija i dopuna postojećih uputa.
- Najvažniji naglasci, prioriteti i zaštitne mjere (dijelovi od C do E) razrađeni su u dijelu od F do J. Najvažniji su izvori navedeni u dijelu K, a kontakti u dijelu L.
- Ove su upute razvijene u suradnji s agencijama i pojedincima koji imaju iskustva u prehrani dojenčadi i male djece u izvanrednim situacijama i značajnim operacijama u kriznim situacijama kao odgovor na sadašnju humanitarnu krizu.

B. Ciljna skupina

- Svi koji su uključeni u planiranje, isporuku i mobiliziranje sredstava za prehranu dojenčadi i male djece za izbjeglice i migrante u tranzitu kroz Europu.
- To se može odnositi na osobe koje su kompetentne u nekoliko različitih područja u potpori izbjeglicama, zdravstveno osoblje i dobrovoljci koji štite izbjeglice, kao i osobe koje se bave prehranom, dobrovoljci, osobe zadužene za pribavljanje novčanih sredstava te na osobe iz medija i zadužene za vanjsku komunikaciju.
- Ove upute ne suspendiraju upute drugih agencija u tome području, osim ako to nije izričito navedeno za neku agenciju na koju se to odnosi.

C. Najvažnije točke preporuke

- **Majke koje doje trebaju se identificirati, dobiti zaštitu i aktivnu potporu.** Za majke u tranzitu uvjeti u kojima se sve događa mogu smanjiti majčino samopouzdanje, a samim time i dojenje. Postoji opasnost da će majke smanjiti ili obustaviti dojenje pogotovo ako su prije transporta primjenjivale miješanu prehranu (dojenje uz dojenačku formulu).
- **Dojenčad koja se hrani formulom treba biti identificirana te dobiti zaštitu i aktivnu potporu.** Majkama u tranzitu može biti ograničena količina formule kao i uvjeti za njezinu higijensku pripremu. To su uvjeti koji su u mnogočemu različiti od onih na koje su majke općenito navikle.

¹ UNHCR (2015) Standardni postupak sa zamjenama za majčino mlijeko u izbjegličkim situacijama za djecu od 0 do 23 mjeseca. Operativne upute za prehranu dojenčadi u izvanrednim situacijama (2007); Međunarodni kod za marketing zamjena za majčino mlijeko i pridružene rezolucije Svjetske zdravstvene skupštine (Kod).

² Razvili su UNICEF, UNHCR, SZO, Save the Children&ENN zajedno s ACE, IBFAN-GIFA, IDCC, World Vision, Karleen Gribble & Mary Lung'aho

- **Primjena dojenačke formule rizičnija je i teža tijekom tranzita.** Kod dojenčadi koja se hrani formulom povećan je rizik obolijevanja i pojave poremećaja prehrane. Što je dojenče mlađe, to je rizik razvoja bolesti poput proljeva i infekcija dišnih putova veći, pogotovo ako nisu dojena. U izvanrednim situacijama ta stanja mogu dovesti do smrtnog ishoda.
- **Novorođenčad je posebno rizična** i ta skupina dojenčadi predstavlja ciljnu skupinu u kojoj treba uspostaviti dojenje da bi se smanjili rizici povezani s alternativnim rizičnim načinima prehrane.
- Osobama u tranzitu **ne može se osigurati sva predviđena potpora ili jamčiti opskrba dojenačkom formulom** onoliko dugo koliko je to dojenčadi potrebno.

D. Prioriteti

- Budite pažljivi i svako dijete koje nije dobro uputite medicinskom osoblju.
- Najvažnije informacije o mogućnostima prehrane i mogućim posljedicama prodiskutirajte s majkama male djece upozoravajući ih na moguće rizike i mogućnosti odabira.
- Iskoristite mogućnost kontakta s trudnicama i ljudi koji su joj u pratnji da biste joj savjetovali da odmah nakon rođenja svoje dijete počne dojit te da ga isključivo doji prvih 6 mjeseci. Rodilje i ženama neposredno nakon poroda naglasite potrebu kontakta koža na kožu odmah nakon poroda uz potrebu ranog započinjanja dojenja i isključivo dojenje. Potrebno je na najbolji mogući način osigurati i naglasiti taj vid potpore.
- Potrebno je pronaći majke koje doje i učiniti sve što je u vašoj moći da biste ih ohrabрили i pružili im potporu da nastave s dojenjem što je dulje to moguće.
- Pronađite majke čija se djeca hrane formulom i pružite im svu potrebnu potporu kako bi se okolišni utjecaji smanjili na najmanju moguću mjeru. Ohrabrite majke koje doje i hrane djecu zamjenskim industrijskim mlijekom (formulom) da doje češće kako bi smanjile primjenu formule ili, još bolje, obustavile njezinu primjenu.
- Dajte praktične savjete i onoliko potpore koliko možete o odgovarajućoj dodatnoj hrani s prikladnim hranidbenim svojstvima za svu dojenčad stariju od 6 mjeseci.
- Omogućite izvore i opskrbite dojenačkom formulom roditelje i skrbnike da biste osigurali da su potrebe dojene i nedojene dojenčadi osigurane i zaštićene.

E. Najvažnije zaštitne akcije

- Osigurati potporu prehrani dojenčadi i male djece temeljite na najmanjoj mogućoj razini procjene (*vidjeti dio F*).
- Osigurajte odgovarajuću količinu dojenačke formule (*vidjeti dio I za više pojedinosti*):
 - Kada je potrebna dojenačka formula, potrebno je osigurati odgovarajuće količine. Potrebno je osigurati najmanju moguću razinu kvalitete i označavanja.
 - Ne tragajte za donacijama³ dojenačkih formula i ne sprječavajte ih, kao ni druge proizvode koji se prodaju za djecu do dobi od 6 mjeseci ili kao zamjena za dojenje bilo koje dobne skupine, dodatnu hranu kao niti dudice i bočice.
 - Ponuđene/primljene donacije treba uputiti UNHCR-u ili drugoj agenciji koja je određena za koordinaciju prehrane i zaštitu zdravlja.
 - Ne osiguravajte dojenačku hranu (ili kupone za dojenačke formule) u bilo kojoj velikoj distribucijskoj akciji.

³Iskustva u izvanrednim situacijama opetovano su pokazala da su donacije skupe, neproporcionalne su potrebama, jako se razlikuju po vrsti i kvaliteti, proizvodima je rok uporabe mogao proći, upute mogu biti napisane na nepoznatom jeziku ili su loše odabrane.

- Osigurati potporu tako da se:

- identificira obučeno osoblje koje će pružiti potporu majkama koje imaju poteškoće s hranjenjem svoje dojenčadi
 - osiguraju mjesta na kojima će majke koje doje imati privatnost i kontakt s drugim majkama
 - majkama koje hrane svoju djecu dojenačkim pripravcima omogućiti da imaju pristup mjestima za pranje i dezinfekciju opreme za umjetnu prehranu
 - gdje god je i kad god je moguće zagovara dostupnost da majke dojenčadi i male djece imaju prvenstvo pri osnovnom probiru na dječje bolesti te pristup registraciji i osnovnim uslugama smještaja i drugim uslugama koje nisu povezane s prehranom
 - majke opskrbe maramama za dojenčad i sličnim nosilkama na bazi procjene lokalnih potreba.
- Osigurati osobama u tranzitu, u skladu s mogućnostima, najbolje informacije o izvorima i uslugama koje mogu biti dostupne na njihovom putu; pomagati majkama praktično planirati prehranu svojega dojenčeta na putu i u zemlji koja joj je odredište.

Za više informacija o prehrani dojenčadi i male djece vidjeti odjeljak K.

F. Minimalna procjena potreba

Da biste osigurali odgovarajuću potporu u prehrani dojenčadi i male djece, potrebna je minimalna procjena potreba. Ako majka zatraži formulu, to može značiti da je njezino dijete isključivo hranjeno zamjenskim industrijskim mlijekom ili da ona ima poteškoća sa samopouzdanjem i sumnja u mogućnost nastavka dojenja. Važno je razlikovati te potrebe i osigurati odgovarajuću potporu.

Najvažnija su pitanja koja je potrebno pitati majke djece do dobi od 2 godine:

1. Koliko je staro Vaše dojenče/dijete? *(Provjera: omogućuje procjenu prehrambenih potreba; novorođenčad i dojenčad do 6 mjeseci su naročito ranjive skupine.)*
2. Kako sada hranite svoje dojenče/dijete? *(Provjera: dojeno ili nedojeno, uporaba dojenačke formule ili drugih mlijeka/tekućina, hrane.)*
3. Ako ste prestali dojiti, kada ste prestali i zbog čega? *(Provjera: je li majka prestala dojiti tijekom tranzita – provjeriti njezin interes da ponovno počne dojiti.)*
4. Imate li bilo kakvih poteškoća ili problema povezanih s prehranom svojeg dojenčeta/djeteta? *(Provjera: problemi dojenih/nedojenih koji imaju pristup dojenačkoj formuli; pristup hrani za dojenčad stariju od 6 mjeseci.)*
5. Koliko dugo ostajete ovdje? *(Provjera: dostupnost i mogućnost kontakta.)*

Njezini odgovori pomoći će vam da doznate kakva joj je pomoć potrebna. Može trebati pomoć oko dojenja, opskrbu dojenačkim industrijskim pripravkom, dostupnost dodatne prehrane te upućivanje na druge usluge poput zdravstvenih. Majka koja je nedavno prestala dojiti može ponovno početi s dojenjem, ako ona to želi (vidjeti u odjeljku G). Dojenče mlađe od 6 mjeseci koje se ne doji trebat će dojenačku formulu, a dijete starije od 6 mjeseci koje se ne doji, ne zahtijeva dojenački pripravak (vidjeti odjeljak H). Vaša se potpora sastoji u davanju majci najvažnijih informacija o prehrani dojenčeta i mogućim posljedicama za dojenče. Potrebno je uzeti u obzir majčinu želju kako će hraniti svoje dijete kako bi se pronašli načini za smanjivanje prehrambenog rizika na najmanju mjeru, ovisno o resursima koji su na raspolaganju.

Kada god je to moguće, majke koje imaju poteškoća s dojenjem ili majke koje žele ponovno započeti s dojenjem treba uputiti stručnoj osobi radi savjeta. Kada god je to moguće, savjetujte majkama kako provoditi higijenu pripreme umjetne prehrane, a potrebna je i praktična obuka dohrane.

G. Najvažnije poruke majkama koje doje

Ove su poruke namijenjene majkama i primarnim skrbnicima i predstavljaju najmanju razinu potpore koju treba ponuditi. Prilagodite ih sukladno svojim potrebama i upotrijebite ih kako biste obavijestili korisnike i druge o potpori i uslugama koje možete ponuditi. Korisno je ove upute podijeliti i s ljudima koji su u majčinoj pratnji kako bi joj i oni mogli pružiti potporu u trenutku kada joj je ona potrebna.

- **Ako dojite, ne prekidajte dojenje.** Nastavite s prehranom na prsima dok Vaše dijete ne navrši najmanje 2 godine. To je najpouzdaniji, najjeftiniji i najsigurniji način prehrane Vašeg djeteta.
- **Prehrana industrijskim zamjenskim mlijekom je opasna u postojećim prilikama.** To je razlog što ženama koje doje ne želimo davati industrijska zamjenska mlijeka (formule).
- **Ako ste nedavno prestali dojit, možete ponovno početi s dojenjem.** To je za Vaše dijete najsigurniji način prehrane. Često sisanje na dojci danju i noću stimulira će proizvodnju mlijeka. Ponudite prsa prije svake druge hrane ili tekućine.
- **Nemojte dojenčadi do 6 mjeseci davati nikakvu dodatnu vodu, sokove, čajeve ili hranu.** Isključivo dojenje najbolji je način prehrane za malu dojenčad. Majčino mlijeko sadrži sastojke koje dojenče štite od infekcije. Davanjem druge hrane ili tekućine smanjit će Vašu proizvodnju mlijeka i povećati mogućnost infekcije, naročito u ovim situacijama poput ove.
- **Ako dojite i dajete formulu, sigurnije je samo dojit.** Prije davanja formule najbolje je ponuditi dojku i dojit. Postepeno ćete moći zamijeniti obroke formule dojenjem. To može potrajati nekoliko dana.
- **Nemojte započinjati s primjenom formule ako ju do sada niste koristili.** U ovoj situaciji vrlo je teško pripremiti formulu, a mi Vam ne možemo osigurati sve što je potrebno za pripremu formule, a osim toga to je skupo. Prehranom svojeg dojenčeta/djeteta formulom povećavate mogućnost njihova obolijevanja od proljeva i infekcija dišnih putova koje za djecu predstavljaju ozbiljne bolesti.
- **Stres ne smanjuje proizvodnju mlijeka iako može smanjiti otpuštanje mlijeka zbog čega djeca mogu biti uznemirena i plačljiva.** Razmišljanje o svojoj ljubavi prema djetetu i o nadi za budućnost djeteta pomoći će da se mlijeko otpušta lakše. Ako je ikako moguće, nađite negdje mjesto gdje možete biti sami (privatnost), jer će Vam to omogućiti da se opustite.
- **Ako je Vaše dijete starije od 6 mjeseci, nastavite dojit što češće i što dulje je to moguće (2 i više godina) uz dodatak druge hrane.** Pokušajte ponuditi dojku prije davanja druge hrane.

Za vodič u kome je opisana ciljana skrb majkama koje doje vidjeti odlomak K.

H. Najvažnije poruke majkama koje ne doje svoju djecu

Ove su poruke namijenjene majkama i primarnim skrbnicima i predstavljaju najmanju razinu potpore koju treba ponuditi. Prilagodite ih sukladno svojim potrebama i upotrijebite ih kako biste obavijestili korisnike i druge o potpori i uslugama koje možete ponuditi. Kada god je to potrebno uputite majke koje imaju poteškoća s prehranom ljudima koji o tome imaju više saznanja.

- **Ako je Vaše dijete mlađe od 6 mjeseci, jedino prikladno mlijeko za njegovu prehranu je dojenački industrijski pripravak (formula).** Potrebno je izričito se pridržavati uputa o pripremi na pakiranju formule.
- **Higijenska priprema s prokuhanom vodom jako se preporučuje da bi se smanjila mogućnost zagađenja (bočice, šalice).** Voda iz boce nema ista svojstva kao sterilna voda nakon prokuhavanja. Ostatke pripremljene dojenačke formule treba baciti ako se ne upotrijebe odmah, jer bakterije u njoj rastu vrlo brzo.
- **Ako je vaše dijete starije od 6 mjeseci ne trebate upotrebljavati dojenački pripravak već možete koristiti i druge vrste mlijeka.** Prihvatljivi su pasterizirano punomasno mlijeko, domaćih životinja (krava, ovca, koza), tzv. Ultra High Temperature (UHT) mlijeko, fermentirani mliječni proizvodi ili jogurt. Ta se mlijeka mogu lakše nabaviti i bit će sigurnija

od mlijeka u prahu. Kondenzirano mlijeko nije prikladno za dojenčad. Adaptirano punomasno evaporirano⁴ mlijeko se također ne preporuča u postojećem kontekstu.

- Kada upotrebljavate bilo kakvo tekuće mlijeko za dojenče, treba ga upotrijebiti unutar dva sata od otvaranja.
- Izbjegavajte upotrebu čajeva i sokova za dojenčad i djecu, jer sadrže puno šećera i malo kalorija.
- Ako je dijete starije od 6 mjeseci, tada formulu možete pomiješati s kašicom ili drugom dječjom hranom bolje nego da formulu dajete samu da ju dijete popije.
- Bočice se teže peru od šalice. Dojenče se može hraniti na šalicu. *Čišćenje pribora za jelo poput šalice i žlica jako je važno da bi se spriječio razvoj bolesti. Jednokratne plastične ili papirnate čašice sigurnija su mogućnost, jer ih ne treba prati i čistiti.*
- **Ako namjeravate nastaviti hraniti na bočicu, odgovarajuća higijena jako je važna da bi se izbjegla opasnost od infekcije.**
- Kada dijete koristi dojenačku formulu, ono spada u skupinu **visokog rizika za razvoj proljeva i infekcije dišnih putova** naročito tijekom tranzita. *Provjerite dostupnost medicinske skrbi na mjestima kamo dolaze izbjeglice da biste bili informirani i omogućili brzu intervenciju u slučaju potrebe.*
- **Ako dijete oboli**, nastavite mu davati hranu i tekućinu te mu ponudite manje obroke češće, ako je njegov/njezin tek smanjen.

Savjetujte majci i obavijestite je koju je vrstu industrijskog dojenačkog pripravka dojenče dobilo na ovoj točki te koja je formula dostupna i kojom je formulom dojenče opskrbljeno, koliko će dugo potrajati zalihe, kako se formula priprema na higijenski način, koje potrepštine su im na raspolaganju za prehranu te kako će majka planirati prehranu. S obzirom na voluminoznost dojenačke formule, teško je očekivati da će majka dobiti svu potrebnu količinu za cijeli put.

Za detaljniji program planiranja pomoći i potpore nedojenoj dojenčadi i djeci vidjeti odjeljak K.

I. Opskrba industrijskim dojenačkim pripravcima mlijeka

- Najčešći nadomjestak za majčino mlijeko je dojenačka formula. Ona je dostupna kao praškasti pripravak ili kao tekući pripravak koji je odmah spreman za uporabu. Pripravak formule koja je spremna za uporabu ima higijenske i praktične prednosti pred praškastim oblikom formule i znatno je prihvatljivija tijekom tranzita, ali njezina dostupnost može biti ograničena, skuplja je i zauzima više prostora.
- Prema uputama, dojenče će dnevno popiti od 600 do 800 ml mlijeka; jedno pakiranje praškaste formule od 450g trajat će od 4 do 5 dana.
- Opskrbu formulom treba usmjeriti prema onima koji je trebaju pitajući pritom važna pitanja o dobi djece i uobičajenim prehranbenim navikama (vidjeti odjeljak F).
- **Ne opskrbljujte majke dojenačkim pripravcima mlijeka niti vaučerima za formule na mjestima na kojima se distribuira druga hrana.**
- **Kupite** potrebne količine dojenačke formule. Potrebno je poštivati najvažnije principe koji se odnose na opskrbu dojenačkim mliječnim pripravcima koji se odnosi ne izvore (izbjegavati donacije), kakvoću (pridržavati se *Codex Alimentarius*⁵, unutar roka isteka važnosti) te etiketiranja (jezik korisnika).

⁴ Zahtijeva dodatak izmjerene volumena vode i šećera; veće opterećenje bubrega koje je rizično za mladu dojenčad/bolesnu dojenčad/dojenčad koja manje pije; ne sadrže željezo i vitamin C.

⁵ To su međunarodni standardi organizacija FAO/SZO koji se nalaze na <http://www.codexalimentarius.org/>

- **Ne tražite donacije** dojenačkih formula, dječjih sokova, čajeva, drugih mlijeka koja se prodaju kao zamjene za majčino mlijeko, mlijeko za dohranu ili pribor za prehranu (bočice, dudice, izdajalice). Bilo koju donaciju dojenačke formule ili drugih prije navedenih proizvoda koja nije tražena, a ponuđena je ili zaprimljena, treba preusmjeriti UNHCR-u ili drugoj agenciji koja ima ulogu koordinatora za prehranu i zdravlje.
- Idealno bi trebalo **kupiti generičku (bez robne marke) dojenačku formulu** koja ima etiketu na odgovarajućem jeziku. Kada je dostupna samo dojenačka formula s robnom markom, kupite onu koja ima **etiketu na potrebnom jeziku**. Ako to nije dostupno, tada treba ponovno etiketirati proizvode uz pripremu informacija na odgovarajućem jeziku ili dati letke na odgovarajućem jeziku kada ponovno etiketiranje nije moguće.
- Donirana dojenačka formula može se koristiti kao izvor hrane samo u krajnjem slučaju ako je već stigla i nije joj istekao rok trajanja u onim situacijama kada kupovina formule nije moguća u skladu s uputama za kupovinu potrepština.
- **S dojenačkom se formulom mora baratati diskretno**, daleko od pogleda žena koje doje, a na mjestu podjele dojenačke formule ne smije biti reklamiranja bilo kakvih materijala koji se odnose na hranjenje dojenčadi formulom ili bočicom.
- Ne treba isključivati obavijesti o dojenačkim formulama od ostale robe tako da majke mogu pristupiti ako to trebaju preko obavijesti o svim vrstama robe/vaučera. Međutim, te obavijesti uvijek moraju biti popraćene informacijama o prednostima i boljitcima dojenja te o rizicima nedojenja i primjene dojenačke formule i hranjenja bočicom.
- Kada postoji opskrba formulom za dojenčad koja se ne doje, treba uzeti u obzir odgovarajuće postupanje prema majkama koje doje. Dojiljama treba ponuditi dodatnu hranu i piće ili pokrivače-šalove za osiguranje privatnosti kada doje (na osnovi procjene lokalnih potreba da bi se izbjeglo povećanje količine otpada).
- U slučaju poteškoća s osiguranjem odgovarajuće količine dojenačke formule za zadovoljavanje potreba možete se javiti na adresu hqphn@unhcr.org.

J. Hrana za dohranu

- Hrana za dohranu može biti čvrsta, polutvrda ili mekana i mora biti odgovarajuća za prehranu djece u dobi od više od 6 mjeseci.
- Potrebno je provjeriti da je hrana za dohranu prihvatljiva za populaciju djece kojoj je namijenjena i njihovim skrbnicima: ljudi iz različitih kultura imaju različite potrebe i običaje.
- Potrebno je procijeniti potrebe i **osigurati hranu obogaćenu vitaminima** i mineralima uz upute za njezinu pripremu. U tu skupinu mogu se ubrajati i obogaćene žitne pahuljice ili hrana poput kaša koje se jedu za doručak.
- **Ne tražite donacije hrane za dohranu, dojenačkih čajeva ili sokova.** Ako se donacije nude, treba ih preusmjeriti UNHCR-u ili drugoj agenciji koja koordinira prehranu i zdravlje te ih upozoriti na donacije.
- **Hrana životinjskog podrijetla**, poput jogurta i sira, dobar je hranidbeni izvor, ali treba imati na umu da neće biti dostupni hladnjaci za njihovu pohranu.
- Ako je potrebno i prihvatljivo, komercijalno dostupna hrana za dojenčad može s praktičnog stajališta biti neprikladna u postojećim prilikama: osigurajte kupljenu hranu ili proizvođačima preporučite da je etiketiraju tako da budu namijenjena djeci dobi od više od 6 mjeseci i koja ima najveću hranidbenu gustoću (općenito proizvodi koji sadrže samo voće/povrće imaju manju kalorijsku i hranidbenu gustoću).
- Ne tražite čajeve ili sokove za djecu, jer je njihova hranidbena vrijednost prilično mala. Ne nabavljajte i ne preporučujte nikakvu hranu na kojoj se nalaze slike kojima se preporučuje hranjenje bočicom.

- Hrana za dohranu mora biti označena **na jeziku potrošača**; ako taj način označavanja nije dostupan, treba osigurati dodatne upute na potrošačima razumljivom jeziku.
- Mlijeko i dojenačka formula mogu se dodati u dječju hranu da bi se povećala prehrambena vrijednost. To je naročito važno kada se priprema kuhana hrana poput kaša, pire krumpir i sl.
- Uvijek kada je to moguće i praktično izvedivo osigurajte informacije o poštivanju i **provođenju higijenskih mjera** tijekom pripreme hrane za dohranu.
- **Djeca starija od 12 mjeseci** mogu jesti istu hranu kao i starija djeca.

Za detaljnije određivanje uputa za dohranu pogledajte odjeljak K.

K. Izvori

UNHCR (2015) Standardna procedura za rukovanje sa zamjenama za majčino mlijeko u situacijama izbjeglištva za djecu od 0 do 23 mjeseca. *Uključuje pojedinosti o pripremi formule, scenarije, izračune količine obroka, informacije o hranjenju šalicom i dohrani.*

<http://www.enonline.net/iycfsopbmsrefugee>

Modul 1. Orijentacija na prehranu dojenčadi i male djece u izvanrednim situacijama. IFE Core Group 2010. Online modul <http://lessons.enonline.net/>

Modul 2. Za zdravstvene djelatnike i nutricioniste u izvanrednim situacijama. IFE Core Group 2007. Podupire osnovna znanja i vještine u svrhu sigurnog i odgovarajuće prehrane dojenčadi i male djece. *Uključuje jednostavnu, potpunu i brzu procjenu prehrane dojenčadi, potporne aktivnosti koje se odnose na dojenje i umjetnu prehranu u izvanrednim situacijama.*

<http://www.enonline.net/ifemodule2>

Operativni vodič za prehranu dojenčadi i male djece u izvanrednim situacijama, V2.1, 2007 i dodatak (2010). <http://www.enonline.net/operationalguidanceiycf2.1>

Međunarodni kodeks o marketingu zamjena za majčino mlijeko i pripadajuće rezolucije Svjetske zdravstvene skupštine (Kod). *Namjera je zaštititi svu dojenčadi i malu djecu tako da se skrbnici štite od komercijalnih pritisaka uporabe zamjena za majčino mlijeko.* <http://ibfan.org/the-full-code>.

L. Povratne informacije o ovome dokumentu

Ovo je radni materijal i povratne informacije o njemu od ljudi koji ga upotrebljavaju na terenu su dobrodošle. Povratne informacije možete poslati na en-net online tehnički forum www.en-net.org i/ili se izravno obratite Diane Holland, UNICEF (dholland@unicef.org), Caroline Wilkinson, UNHCR (hqphn@unhcr.org) ili Christine Fernandes, Save the Children (C.Fernandes@savethechildren.org.uk).